

vedélyes tagadással és kísérletezéssel válaszolt a kozmikus világregend felismert közönyére és az emberi társadalom igazságtalanságaira.

Déry is az „homme révolté” konok és szenvedélyes fajtájához tartozott. Lázzal dacolva vette tudomásul a létezésnek és a társadalomnak azokat a tárgyi adottságait, melyek sértik vagy korlátozzák az emberi szabadságot és szuverenitást. És ha szükségesnek látta, eloldotta magát mindattól, ami moralista érzékenységet sértette. Ám, ha kellett, kötődni is tudott, az áldozatot is vállalta. A magyar proletárforradalomban, a bécsi munkásfelkelésben, az antifasiszta harcok idején, a felszabadulás után. Eleven elkötelezettség fűzte az emberiség haladásához és egyre nagyobb ragaszkodás hazájához. Ezeket a kötelékeket még kései szkepszise ide-

jén, csalódásairól vallva is fenntartotta. Kételyeiben és szorongásaiban is az „emberi lényeg” megőrzése és fenntartása mellett érvelt, s még legkeserűbb műveiben is féltő gonddal, önkínzó aggodással töprengett az emberiség jövődjén, esélyein. Azért emelte fel óvó szavát, hogy korunk embere ne veszítse el örökölt és kiteljesedésre váró humanizmusát, személyiségét, szabadságát, közösségi érdeklődését és kapcsolatait. Küzdelme, amelyet az „emberi lényeg” fenntartása és védelme érdekében folytatott: talán ez marad életművének legnagyobb értéke, érvényes üzenete. Örökség, amely nemcsak a sors és a mű végső értelmét foglalja magába, hanem tanulságul is szolgál. Élni lehet és élni kell vele.

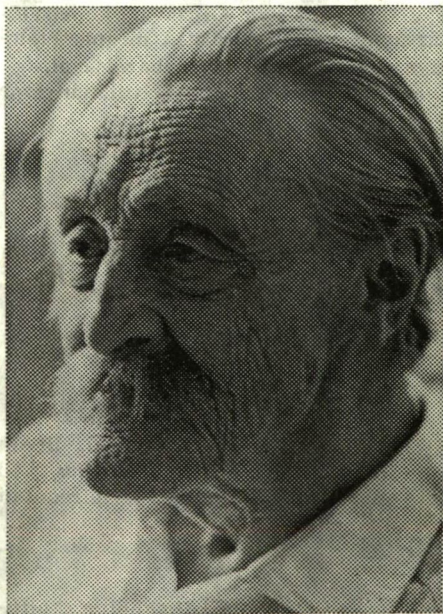
POMOGÁTS BÉLA

Búcsú Kós Károlytól

Végtisztességtevő Gyülekezet!

A Férfiú, akit ide kikísértünk s akitől most elbúcsúzunk, ezt a helyet, a temetőt, soha nem tartotta az enyészettől, a semmivé válás birodalmának. Hístorai ihletettséggel fedezte fel, hogy pompás fekvésű cintermeink, temetőink mindmegannyi őrhelyei az Életnek. Örökálló helyek, ahonnan dolgos múltú ősöktől munkálkodó életre és helytállásra nyer intelmet a maradék.

Büszke századunk legelején gyalogútra indult egy fiatal építészmérnök. S miközben a birodalmi káprázatban folyt az úri dáridó, ő megvallotta az erdélyi temetőket. Ha a korhadó kopjafákon szeme már nem tudta kiolvasni a felrótt szöveget, érzékeny ujjbegyei tapogatták ki a betűk körvonalait. Az így megvilágosodó felirat a Halotti Beszéd komor intelmét, az Ó-magyar Mária-síralom ritmusát idézte fel. De üzenetet hordozott maga az anyag is, hiszen a magyarvalkói fejfát ugyanabból a cserefából hasították ki, mint ame-

lyikből Türebén gyönyörű román fatemplomot emeltek, Gelencén pedig hímes kapuzábat faragtak. A sírkövek is

Elhangzott 1977. augusztus 29-én Kolozsvárott, Kós Károly temetésén.